

Els «ploms» de Mallorca

J. A. BONET I BOFILL
M. CRUSAFONT I SABATER *

Hem de lamentar la sobtada desaparició del nostre amic Bonet, en tràgic accident, quant estàvem preparant conjuntament aquest treball. J. A. Bonet s'havia especialitzat en el tema de la moneda eclesiàstica i havia reunit un ampli conjunt documental i gràfic. Tots acudíem a ell quan ens trobàvem amb el problema de classificar una «pel·lofa» o un «plom» difícil i ell sempre ens donava amablement la solució. El seu tracte cordial i la seva generositat ens faran més feixuga la seva absència.

La progressiva complexitat de l'organització de les comunitats eclesiàstiques a les catedrals i parròquies i el seu sistema retributiu, determinà l'aparició a partir del segle XIII d'una moneda privada, tant a Mallorca com a Catalunya i altres llocs, senyal de valor sovint feta de plom.

Aquesta moneda, de valor conegut, però totalment fiduciària, servia per a retribuir l'assistència als actes religiosos celebrats a les catedrals i parròquies. La utilització d'un signe sense valor intrínsec que era canviat normalment cada fi de mes per moneda efectiva, resolva l'inconvenient del tràfic directe amb diner dins l'església, situació realment difícil de concebre des d'una perspectiva evangèlica.

Si bé a Catalunya i altres llocs aquests senyals deixaren aviat d'ésser de plom per esdevenir de llautó o aram i més tard encara de llauna, a Ma-

* J. A. BONET feia temps que acariciava la idea de fer un catàleg de la moneda eclesiàstica catalana i mallorquina i havia recollit un amplíssim conjunt de fotografies i tots els petits treballs monogràfics que s'havien publicat sobre el tema. Malauradament li mancava temps per a un treball tan ampli. Quan la primavera passada li vaig proposar de publicar els ploms de Mallorca, tema prou delimitat per poder presentar-lo en un article argumentà que no tenia possibilitats de poder-lo preparar ell i acordarem que em donaria els materials recollits i jo l'escriuria. Les peces del catàleg són totes de la col·lecció del Sr. Colomines (qui havia estat Director del Museu Arqueològic de Barcelona), dipositada avui al Gabinet Numismàtic de Catalunya. Bonet pogué recollir també diverses anotacions i transcripcions documentals que Colomines havia deixat al Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, així com la totalitat de les fotografies de les peces de la col·lecció Colomines i els dos treballs ja publicats sobre el tema, de J. Blanco i E. Pascual. Per la nostra part hi hem afegit la part introductòria, l'apartat «Funció dels ploms» i hem redactat el catàleg.

llorca l'ús de senyals fets de plom es mantingué fins a finals del segle passat i en algun cas fins i tot arribaren al nostre segle. El sistema fou abandonat, essent substituït per llistes d'assistència. La mutació del metall, no féu variar a Catalunya el nom donat als senyals i així sabem amb certesa que es dona el nom de ploms a senyals de llautó o llauna perfectament identificats. Sembla que no fou fins molt tard que prengueren el nom de «pellofes» o «pelle-rofes», possiblement la denominació popular aplicada encertadament a aquestes llaunes incuses de tant poc de gruix.

Funció dels ploms

No és possible però d'entendre clarament la funció d'aquests «ploms» o moneda eclesiàstica sense fer-se una idea de la situació del clergat i com assolien a llur manteniment.

Les catedrals tenien el seu bisbe i alts càrrecs i canonges, però també una munió de sacerdots adscrits, anomenats beneficiats, que d'allà treien també el seu sosteniment. Semblantment les parròquies tenien a més d'un rector i diversos sacristans, un conjunt més o menys ampli de beneficiats adscrits, que participaven als diferents actes religiosos.

Segons llegim a Marquès,¹ el sou dels beneficiats es composava d'una part fixa o «grossa» i d'una part variable i de menys quantia, que prenia el nom de «distribucions» i que premiava la seva assistència als actes litúrgics. Si bé la part «grossa» no es perdia més que excepcionalment, les «distribucions» només es percebien amb l'assistència, essent pagats in situ amb ploms de valor diferent segons la categoria assignada a l'acte corresponent. Els presents percebien també la part corresponent als absents. Periòdicament, els ploms eren canviats per moneda efectiva.

El volum de diner posat en circulació per aquest procediment era força alt ja que el nombre de beneficiats era d'unes dimensions avui inimaginables. En uns cens de Mallorca de l'any 1769² hi trobem:

Població	135.547
Eclesiàstics	3.200
Funcionaris	5.139

És a dir que per a cada aproximadament 40 persones hi havia un eclesiàstic i dos funcionaris.

La població eclesiàstica es repartia així:

Nombre de pobles	49
Nombre de Parròquies	54
Nombre de convents masculins	29
Nombre de convents femenins	13
Rectors	54
Beneficiats	1.135
Sagristans	311
Convents	1.600
Inquisició	100

1. J. MARQUÈS I CASANOVAS. «Colección de "pellofes" de la Catedral de Gerona». *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*. Vol. XIV. 1960. Pp. 155-169, p. 155.

2. A. CAMPANER I FUERTES. *Cronicon Mayoricense*. Palma de Mallorca, 1881, p. 564.

Per tant a cada parròquia hi tenim un rector, uns 6 sagristans i sobre una mitjana de 21 beneficiats. És possible que la catedral absorbís un major nombre de beneficiats. A Alaró, per exemple, hi trobem l'any 1780, i amb una població de 3.300 habitants, 15 capellans a la parròquia,³ inclòs el rector, força inferior a la mitjana trobada més amunt.

Això ens explica que el volum de ploms posats en circulació fos important i sovint sortissin del seu marc privat i fossin emprats per a tothom com a moneda divisionària.⁴ Malgrat les fulminants prohibicions de les autoritats, a Mallorca, igualment com a Catalunya, els ploms substituïen sovint la moneda menuda, sobretot en èpoques de carència.

No cal dir, d'altra banda, que aquesta farragosa estructura eclesiàstica era una conseqüència de la misèria que rondava l'illa. Pels que no tenien terres per a conrear no els cabien altres sortides que enrolar-se a l'exèrcit, anar a engroixir el bandolerisme o fer-se capellà. Tot sovint les crides per a entrar a la milícia s'emporten centenars d'homes; diverses vegades dins d'un mateix any trobem atracaments, assassins, judicis i ajusticiaments de bandolers.⁵

Els homes i dones que escollien l'estament religiós ho devien fer, ben sovint, per fugir de la fam. Així s'expressava l'any 1676 el superior dels franciscans de Mallorca: «Los Conventos se multiplican dia a dia y van creciendo a número insoportable a los reinos y nada propicio al bien de las Religiones, como se ve en la isla de Mallorca, donde en 12 leguas de largo y 8 de ancho hay 43 conventos de religiosos mendicantes».⁶ També Piferrer i Quadrado es lamentava del fet; «las familias hacían entrar en monjas todas aquellas doncellas que no podían conseguir un pingüe y honroso enlace».⁷

Aquesta forçada professió religiosa s'avenia malament amb la disciplina exigida i així veiem com ben sovint, i ben lògicament, s'esdevenien problemes: els processos de la Inquisició ens mostren en abundància judicis a religiosos i sacerdots per debilitats carnals.⁸

Cal que ens preguntem ara qui pagava els diners necessaris per a mantenir tot aquest eixam de clergat. Normalment provenien de deixes o legats testamentaris. Prou devien afinar l'eloqüència els capellans de l'època per a convèncer a humils i poderosos de la necessitat de fer deixes per a la salvació de l'ànima! Evidentment s'hi jugaven la subsistència.

Troblem exemples d'aquestes deixes en tots els temps. Bonnassié ens en dona tot un seguit, que corresponen a la Catalunya dels segles X i XI i en molts casos els testadors, sobretot si eren sacerdots amb dona i fills, legaven la major part de la seva fortuna per a obres pietoses a fi de redimir els seus pecats.⁹ També els reis feien les seves deixes; així Carles el Noble de Navarra, per exemple, l'any 1387 «dispuso la fundación de gran número de aniversarios en casi todos los conventos del reino, que en cada 2 de enero de cada año se celebrasen 100 misas por 100 capellanes a cuatro sueldos, por su pa-

3. J. LLADÓ I FERRAGUT. *El Archivo Municipal de la villa de Alaró*. Palma de Mallorca, 1950, p. 83.

4. Pedro BLANCO, S.J. «Los plomos mallorquines». *Ibérica*. N.º 157 2.ª època, pp. 221-223, p. 221.

5. El *Cronicon* citat abans, ens mostra exemples continuament.

6. *Cronicon*, p. 432.

7. Citat per B. PINYA FORTEZA a *Monasterio de Religiosas de Santa Margarita*. Palma, 1953, p. 67.

8. L. PÉREZ MARTÍNEZ. «Relaciones de causas de fe de la Inquisición de Mallorca (I)» a *Fontes Rerum Balearium*. Palma de Mallorca, 1977. Vegeu p. 260 i ss.

9. P. BONNASSIÉ, *La Catalogne du milieu de Xeme. a la fin du XIeme siècle*. Toulouse, 1975. Volume I, p. 273.

dre; y el día 3 de noviembre otras 100 misas por su madre, y además 800 misas en 4 espacios del año por las almas de sus predecesores».¹⁰

El més freqüent però, era que els béns provinguessin dels petits propietaris i de la gent més humil. En un inventari dels béns de l'església de Campos fet el 1404 el rector indica posseir «un alberch ab son pati...», «un tros de terra continent mija quarterada de terra...» i per «los aniversaris, les quantitats següents:

8 sous que fa Berenguer Vanrell de Campos en la festa de Sent Julià per un aniversari de la dona Sibila q^o muller den Julià Feliu de Porreres per vint lbrs. que te dels béns de dita dona.

8 sous que fa lo primer jorn de coesma en Ponç Vals de Porreres per un aniversari den P. Valls pare seu». etc., etc.

Ramon Rosselló, després de transcriure 11 exemples semblants amb quantitats que oscil·len entre el 8 sous i una lliura i 12 sous, a més d'algun cas en què la deixa és en espècies («una quartera de forment»), conclou així: «Continuen moltíssims altres aniversaris fundats per la pietat de diversos difunts a la parroquial de Campos, que ometem per no cansar el lector».¹¹

Notícies documentals

Donarem ara les notícies recollides en els papers de Colomines i en els dos breus treballs sobre ploms publicats per P. Blanco¹² i Eusebi Pascual.¹³

1. Actes de l'Arxiu de la Seu de Palma (Colomines)

15 gener 1672

«Fonch llegida petició presentada per lo Rd. Pere Florit pe pdor. dels Aniversaris en que demane se don remei a que lo bosser no troba ploms per partir per estar dividits y correr com la altre moneda y tambe se fan molts de falsos.

Fuit conclusum q. se don a entendre a los Maghs. SS. Jurats del Reyne, q. pregonen q. los ploms de la Seu no passen sino entre los capellans y aixi se auitaran los danys proposats.» (Actes 1661/1674. Fol. 404.)

24 abril 1676:

«Habito tractatu et discussi votis fiat Conclusu q. el Rd. pere Florit pe olim pdor dls Annis. y actual pdor de ra sechs de dits pach a dit Jaume Vaquer doscentes lliures y q. sia comes a los SS Sureda ma y Ballester Protectors q. done norde a q. se fasses 300 lliures de ploms.» (Actes 1675/1686. Fol. 42.)

10. J. YANGUAS Y MIRANDA. *Diccionario de antigüedades del Reino de Navarra*. Pamplona, 1964. Vol. II, p. 575.

11. R. ROSSELLÓ VAUER. *Campos en el siglo XIII*. Mallorca 1974. Pp. 77 i 78.

12. «Los plomos...», citat abans.

13. «Els ploms de las Iglesias com a moneda», dos documents transcrits per E. de K. A. i E. P. a *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, Tomo V. 1893-94. P. 15. BONET havia anotat que E. P. era Eusebi Pascual però no indica el nom de E. de K. A.

16 juliol 1676:

«Ille Capitol se hauien fet 405 lliures de ploms nous y q. se hauien de pagar a me Picornell Calderer quils hauia fets, y segons relació de dit me se li donaren en lo any 1658 per ferne així mateix 415 lliures per las amans.» (Actes 1675/1686. Fol. 47.)

3 novembre 1679:

«Proposa el Sr. Canonge Font distribuïdor de les Almoines comunes q. de dines de dites almoines, hauia emprestat docentes pessés de vuit a los Anni. per canviar los ploms qui estauen a la Sacristia ques deposaren a 3 dels corrents de orde del M. Iltes Capitol. Fuit conclusum q. quant se seran apartats los ploms falsos dels qui son bons el Procurador dels Anni. ja anira caniuant ab partides de dits ploms, fins la summa de dites docentes pessés de vuit per tornar a las ditas Almoines.» (Actes 1675/1686. Fol. 140.)

27 novembre 1750:

«Praeterea digue lo Sr. Cane Martorell Archiver, que Su Sria, en atenció a haverse segurat correr alguns ploms falsos, resolué, que podent assegurar lo Bosser que no havia partit en el Chor alguns de dits ploms, no se canviassen aquells als Beneficiats en ocasió vindrian a canviar los ploms de la mesada; però que vist per lo dir Sr. Cane Archiver, que molts de dits Beneficiats aportaven alguns de dits ploms falsos, y asseguraven que los havien rebut en el Chor; y no de altre persona, que lo Bosser el qual preguntat si podria assegurar no haverlos donats digué, que desde que advertí correr ploms falsos assegurava no haver-ne pertit, pues que antes de posa los ploms en la Bossa per partirlos, los examinava, y departava los que considerava falsos; però antes de advertirlo, podria esser hagues partits alguns, que serien entrats en lo canviar los ploms en les antecedents messades; y que veient les quexes dels beneficiats en que no se los canviassen los dits ploms havia donat orde lo dit Sr. Cane Archiver, que se lo canviassen, y que si Su Sria. no lo tenia pes raho el pagaria de propine los dits ploms, que se havien canviat si se consideran falsos. Y fonch resolt, que en atenció que lo Bosser no pot assegurar omnimodo el no haver partits alguns dels dits ploms falsos, no pareix haverhi raho de no canviarse aquells als Beneficiats.» (Actes 1750/1752. Fol. 164.)

27 novembre 1750:

«Proeterea digue yo Secrett, que a cert Beneficiat de esta Iga un licenciado le apporto 15 de ploms falsos per canviar.

Y havento ohida dita relació lo Sr. Vicari Genl, Capr digue havia tingut noticia de esto, y havia fet varia diligencias per veure deont eran surtits, y eniat a demanar los subjectes per cuyas mans havia passat, y que veuria si se podria saber deont son surtits dits ploms.» (Actes 1750/1752. Fol. 147.)

Idem (?)

«Et habito tractato fonch resolt, que podent assegurar lo Bosser, que en esta mesada no ha partits los dits ploms, que se consideran falsos, sino que aquells se son introduits dins este mes sens haverlos distribuïts lo Bosser que no se canvian los dits ploms falsos, y se prevenga als Beneficiats no canvian Ploms alguns a Seculars, qui los aporten aquells per canviar.» (Actes 1750/1752. F. 155.)

20 setembre 1786:

«Primeramente dijo e Sor Cano Dn Jayme Sureda: que habia notado, hacia ya alguno que el repartidor de la Bolsa de la Cofradia de San Pedro y San Bernardo repartian en (el coro?) plomos a los Beneficiados en esta Sta. Ygla. De órdenes menores las distribuciones correspondientes a los actos de Coro a que asistian que no pudiendo dejar de extrañar semejante novedad en la que sin duda se perjudicavan las Facultades Del M.I. Cvdo. de esta Sta. Ygla. pues se havia hecho, sin noticia ni permiso suyo, ni menos del Sr. Vico Captr., no podia dejar de exponerlo a la consideración de Vuesa pa que enterado de los Fundamentos y motivos que hubiese tenido esta Cofradia para una determinación de esta naturaleza pudiese Su Sa acordar la resolución que tuviese por mas oportuna.

Inmediatamente habiendo asegurado uno de los Srs. Capres. que asistian al presente Cavdo. que los Directores de la Cofradia de San Pedro y San Bernardo en conversaciones particulares havian afirmado que su Bolsero repartia otros plomos por Orden y con Autoridad de su Illma. habiendo precedido una larga Conferencia sobre este particular por votos uniformes e informase a su Illma. de todo lo acaecido en el asunto de las Distribuciones de Beneficiados en esta Sta. Ygla. Ordenados de Menores y a un mismo tiempo se les manifestase los derechos que tenia el Cvdo. de Sata. Ygla. de saber si en la novedad expresada havia intervenido su orden o autoridad.

Officio a Su

Illmo Sr. Muy Sr. Mio: Haviendo observado en esta Cavdo. la novedad de repartir el Bolsero de la Cofradia y Hospital de San Pedro y San Bernardo agregada e esta Sta. Ygla. a los Beneficiados de Ordenes Menores la correspondiente Distribución de limosna a los actos de Coro a que asisten..... Sea de productos amortizados con Monedas expuestas; que se llaman plomos con particular hechura que manifiesta la Mano del repartidor, y todo esto sin la menor noticia, ni permiso del Cvdo. ni siquiera del Vico Capr. nombrado por V.S. pa regir, y gobernar todo lo que pertenece a Disciplina y gobierno de la misma Sta. Ygla. en consecuencia de la Concordia estipulada por este Cavdo. y el Antecesor de V.S. el Illmo. Sr. Don Egidio Muñoz en fecha de 2 de agosto de 1433, no pudo menos de hacer sensación en todos los Cpres. y procurando indagar por todos los medios los motivos y Facultad pa introducir una practica opuesta a la que observa el repartidor de los Productos que administra el Cvdo. ninguno ha podido descubrir, que pueda sincerar el Hecho, pero como entre los que han explicado los Directores de la citada Cofradia en Conversaciones par-

ticulares han mezclado la Autoridad de V. S. Illma. resolvió el Cvdo. a V.S. todos los hechos que han precedido a la novedad de introducir el repartidor de la Cofradia monedas suptas. de plomo pa retribución en el Coro de Sta. Ygla. En su tiempo del pontificado del antecesor V.S. cuatro Beneficiados los únicos que existian ordenados solamente de Menores recurrieron a este Cvdo. pa que o bien se les concediese indistintamente toda Distribución a los actos de Coro a que asistiesen, o bien no se les precisase al Pago de las Cartas, o Contribución a los Aniversarios respeto que por sus Beneficiados no percibían censos equivalentes a la contribución con que se hallaban cargados. Este Cvdo. afianzado en repetidas providencias y siempre conformes a los Diocesanos, denego la pretension y despues acudieron al prelado con la misma solicitud; quien intelegenciado que la indistinta percepción de las Distribuciones corales estava prohibida por las últimas synodales que regian este Obispado, y que por su observancia havian introducido practica en todas las Yglas. Parroquiales de la Diocesis, quiso oír a su Cvdo. y este habiendo informado por medio de su Vico de Coro de las Sinodales de cuatro antecesores, que prohibian lo misma, y que se creían fundadas en un Estatuto muy antiguo de la Sta. Ygla. reclamo de la observancia de la practica. Pero aquel prelado considerado que ninguno de los quatro Beneficiados percibía renta equivalente a la Contribución de su respectivo Beneficio pa no defraudar a los Aniversarios de la Sta. Ygla. que tenían fundado en su dro. en la Institución, y erección del Beneficio, que por los Bolseros se le acreditase toda distribución que ganasen por su asistencia en el Coro, con la condición pero de quedar en deposito y de su importe satisfacer la Contribucion de los Aniversarios y de no poder tomar lo remanante hasta verificar esta Orden-Sacro. El Cavdo. informado por los repartidores del Coro, tanto de los productos que administran los directores de la Cofradia de San Pedro y San Bernardo de no poder egecutar la Providencia en los términos que venía concebida, por que era imposible que pudiesen proceder con exactitud sobre cada acto de Coro, y respecto a los Particulares Pois Fundadores, resolvió informar a su Illma. lo mismo, y lo hizo por medio de un Capr. quien dio razon de haver cumplido con la Comisión, y haber expresado su Illma. que no pudiéndose egecutar la providencia por los inconvenientes que se le proponían, no se acreditase a los Mencionados Beneficiados las Distribuciones Pías Fundaciones pero que tampoco se les molestasen pa el pago de su respectiva Contribución a los Adversarios; Con la Habilitación de los Beneficiados haviéndose colado muchos ordenados de Menores, estos suscitaron la misma Pretensión; y sin recurrir a este Cvdo. ante que en siendo cosa de Disciplina de la Sta. Ygla. según practica devian hacer su primera gestión, acudiendo al Provisor de V.S.I. pa que mandase a los Bolseros de la misma Sta. Ygla. que se les acreditasen indistintamente todas las distribuciones de los actos de Coro a que asistiesen, y habiendo dado traslado a este Cavdo. sin hacer la mas minima memoria de la Cofradia se respondió: Que el decreto del Antecesor de V.S.I. no podia obrar con los recurrentes, porque se savia respecto de ellos la causa motiva en atención de poseer todos los Bene-

ficios con Dote Congrua y a mas reditos correspondientes a sus respectivas Contribuciones; y se esforzaron otros poderosos motivos, que al parecer evidenciaron la sin razón de la Pretensión. Sin embargo el Provisor de V.S.I. en vista de autos estimo por justa la solicitud de los recurrentes, y mando que se les contribuyese con todas las Distribuciones al tenor de lo decretado por el Antecesor de V.S.I.: y en estos terminos considerandose los Bolseros con mayores e insuperables embarazos recurrieron al Sr. Vic. Capr. exponiendose, que si ya se contemplo por moralmente imposible la egecucion literal del Decreto del Antecesor de V.S.I. con duplicados motivos lo era en la actualidad en que eran 18 los Beneficiados ordenados de Menores, y ninguno expuso los inconvenientes con mas viveza que el Bolsero de la Cofradia. Pero conociendo el Sr. Vic. Capr. que la Cofradia por todos los medios intenta en punto de disciplina sustraerse de la subordinacion del Vico de Coro sin mas motivo que el obrar en todo lo mas grave con acuerdo de su Cavdo., le pregunto si se conformaria o no con lo que resolviese con asistencia al mismo Cavdo. a quien unicamente se dirigia la Providencia. Y habiendo respondido que tenia orden de proceder como y en la forma que procediese el Bolsero de los Aniversarios, que dirige el Cvdo. este informado de lo ocurrido con el Sr. Vico de Coro meditando los inconvenientes que se presentaban para la egecucion de la Providencia en los terminos en que se hallaba concebida, resolvió que los Bolseros entregasen indistintamente todas las distribuciones respectivas a los actos de Coro en que asistiesen los Beneficiados de ordenados de Menores, dejando a la conciencia de cada uno de ellos la restitución en el caso de que no se ordenasen de orden Sacro. Así procedieron entrambos Bolseros por mas de un mes, y habiendo antes cerciorado al Provisor de V.S.I. del modo y forma, como el Cavdo. daba cumplimiento a su providencia pero en días pasados sin la menor noticia de Sr. Vico Capr. ni de este Cavdo. se ha observado que el Bolsero de los Fondos que dirige la citada Cofradia, introdujo en el Coro la Retribucion de Distribuciones respectivas a los Beneficiados ordenados de Menores con Monedas de Plomo de hechura que acredite ser de la misma Cofradia, pa que cuando quiera reducir las a Moneda efectiva dejen en deposito su total importe; Se presenta a la vista muchos inconvenientes señaladamente el de que este deposito en suma no se preserva a cada Particular Fundador en el caso de haverse de verificar la absoluta redencion: Pero de este y de muchos otros puede desprenderse el Cavdo. mas no puede de la novedad de introducir Monedas supuestas pa satisfacer de las Distribuciones y mucho menos de introducir nuevo metodo de egecutar la Providencia del Provisor de V.S.I. distinto del adoptado por este Cavdo. y con estos hechos formar distinta practica en una misma Ygla. y como encargado para su dirección al Cavdo. de la misma en fuerza de las Leyes Fundamentales de erección de Catedrales; Esta irregularidad executo la atención de muchos Srs. Caprs. pa indagar el Fundamento de una absoluta contra lo mismo, que havia asegurado el mismo Bolsero y muchos han podido averiguar en conversaciones particulares de que los Directores de la Cofradia aseguran haverlo hecho por Orden y con Autoridad de V.S.I. Este Cavdo. ha tenido muchisimo reparo

en asentir a lo manifestado pa los Directores, por que esta persuadido de que V.S.I. como su cabeza le hubiera insinuado la pretension de aquellos cuando en drechura huvieran reclamado sus Facultades, y Autoridad; Y en este conflicto de duda acordó este reverente offo suplicando a V.S.I. se digne maniestarle si por expresa orden de V.S.I. el Bolsero de la Cofradia de San Pedro y San Bernardo reparte plomos en el Coro de esta Sta. Ygla. a los Beneficiados ordenados de Menores. Queda el Cavdo. entretanto rogando con todas veras a Dios prospere y conserve a V.S.I. dilatados dias D. Aula Cpr. de Palma, 27 de septiembre de 1786.

Illmo. Sr. B.L.M. a V.S.I. sus mas atentos seguros servidores. Por el Cabildo y Canonigos de la Santa Iglesia de Mallorca. Don Pedro Juan Puigdorfila, Canonigo. Don Juan Dezcatllar, Canonigo. Illma. Sr. Don Pedro Rubio Benedicto y Herrero, Obispo de Mallorca.

Es copia el que antecede del que puse en manos D.S. Ilma. Dia 2 del mes de Septiembre inmediato a cosa de las Once y cuarto de la mañana de que doy fe. Dr. Bartolome Quegles pro Secretario.» (Actes 1774/1786. Fol. 287.)

«En este Cavdo. se tuvo presente el Offo de su Ilma en contestacion al que se le paso su sa con motivo de la novedad ocasionada por la Cofradia de San Pedro y San Bernardo en repartir el Bolsario plomos en el Coro a los Beneficiados de ordenes Menores: Y respeto de que en otro offo se mencionaban las Facultades del Sr. Vico Capr. quien no asistia en el Vavdo. del dia de hoy, acuerdo su Ca que pa resolver sobre el contenido del offo referido asistiese el Sr. Vico Capr. y que pa esto se citase extraordinario pa el dia 9 de los corrientes, y que al citarse el Vedel advirtiose al Sr. Vico Capr de parte de Su Sa que el M.I. Cabildo deseaba su asistencia.»

2. Notes preses per P. Blanco de l'Arxiu de la Seu de Palma:

Llama la atención, por de pronto, la frecuencia con las Actas Capitulares de la catedral de Mallorca, en el período que corre desde 1570 a 1786 citan resoluciones del Cabildo relacionadas con el uso y también con el abuso de los plomos. Tales resoluciones brindan curiosas noticias, según nuestro parecer en su mayor parte inéditas, y por tanto más dignas de ser divulgadas. Así, en 23 de noviembre de 1570, determina el Cabildo que el clavario mande acuñar treinta y cinco libras de *doblers* de plomo y quince libras de *menuts*.

Pero cundió poco a poco el abuso hasta dar lugar a la denuncia presentada por los jurados al lugarteniente del Reino, el 28 de diciembre de 1580; va redactada en mallorquín, y de ella entresacamos lo que sigue.

La denuncia empieza recordando cómo en el presente Reino acostumbra las iglesias distribuir a los eclesiásticos, como limosna de los sufragios, ciertos plomos a manera de *doblers* y *menuts*, los cuales, por abuso, circulan en los mercados a cambio de la moneda legal; ha llegado a noticia de los jurados que se ha extendido tanto el uso de tales plomos, que no sólo circulan en la capital, sino también en sus afueras y villas; se adivina, además, el peligro de que se falsifi-

quen, con daño y fraude de la cosa pública; se subraya la circunstancia de que han llegado ya a una cantidad y difusión jamás lograda; por todo lo cual suplican aquellos magistrados que se sirva dicho lugarteniente proveer en justicia de suerte que sirvan tales plomos exclusivamente para retribuir a los clérigos y no para suplantar la moneda legal en el comercio.

En virtud, sin duda, de esta denuncia, el 22 de febrero del siguiente año resuelve el Cabildo que se recojan y no se repartan más plomos.

No obstante, su uso prevaleció y se repitieron los anteriores abusos, puesto que vemos alternar sucesivamente disposiciones capitulares para que se fabriquen plomos con las órdenes superiores a fin de que se retiren de la circulación. Efectivamente, el 18 de marzo de 1592 adopta el Cabildo la resolución de que, a partir del 24 de marzo, se cambien todos los plomos por moneda corriente y no se distribuyan más plomos. En consecuencia, el 17 de abril siguiente se añade que se guarden en el arca grande del archivo dos sacos de plomos, presentados, uno por el clavario y otro por el *bolser*, que contenían respectivamente 25 y 24 arrobas de plomos.

En cambio, el 26 de marzo de 1604, leemos que se acuerda acuñar los plomos que se juzguen necesarios para los aniversarios; resolución capitular que se repite cuatro años después, el 18 de junio de 1608, si bien, en otra determinación de 20 del mismo mes, se prescribe que se recojan mensualmente y se cambien por moneda legal; se urge, además, a los eclesiásticos para que no compren nada con los plomos y que, por ahora, no se acuñen más.

Significativa es la otra resolución adoptada por el Cabildo los días 5 y 7 de agosto de 1609 prohibiendo a la cofradía de San Pedro y San Bernardo repartir plomos en el coro. A la misma cofradía, el 20 de junio de 1610, se le ordena que cambie sus plomos cada mes, tal como se comprometió a hacerlo cuando se le concedió su uso.

A voz de pregón, el 16 de septiembre de 1616, de parte del lugarteniente y capitán general de S. M. en el presente Rino de Mallorca e islas adyacentes, se reitera la prohibición de usar para el comercio plomos de aquellos que tan sólo pueden servir en las iglesias para toca fundir moneda; se ordena y manda que, después del presente pregón, ninguna persona, de cualquier condición que sea, en sus tratos comerciales ose presentar ni admitir plomos, so pena de perder aquéllos más otros tres de los que se hallaren en su poder, señalándose tres días de tiempo hábil para acudir a cambiar y desprenderse de los mismos.

Seguía, no obstante, en vigor para el clero el uso de los plomos, y así, el 19 de noviembre de 1621 se resuelve que de nuevo se acuñen con la figura de San Pedro y de la Asunción, se fundan los viejos y no se usen éstos ya más en nuestra Catedral.

Como se temía, no faltaron falsificaciones y, por lo mismo, en 2 de marzo de 1622 se prohibió su circulación, acudiéndose a labrar otros nuevos, y el 20 de abril del mismo año se determina que, para el cambio con la moneda legal, tan sólo se admitan estos nuevos. Para abreviar, advertiremos solamente que hasta el 20 de septiembre de

1786, se fueron repitiendo y alternando así las falsificaciones como las nuevas fundiciones, tal como consta en otras tantas determinaciones capitulares.

3. Actes de l'Arxiu de la Pietat de Palma (Colomines)

10 desembre 1618:

«Els administradors reunits, determinaren fer ploms per conveni axi millor a dita Comunitat, ques fessin encunys, la un de 6 diners amb les armes, so es, una senyal de la Ciutat, dos palmes y sobre dites armes un sombrero de Bisbe, i l'altre de 4 diners, amb les mateixes armes... que en lloc dit sombrero hi ha una mitra de Bisbe, de los quals encunys, foren fets i picaren los ploms. Los quals dits administradors, manaren que en lloc dels diners bons servian antes, servisin dias ploms com avui se servexen.»

4. Documents sobre la circulació dels ploms com a monedes, transcrits per E. de K. A. i Eusebi Pascual.

28 desembre 1580:

«Molt ilustre senyor Governador.

Com a V. I. S. es notori en la present regne acostumen les iglesies donar als ecclesiastichs per les charitats dels sufragis se fan crets ploms a manera de dobles y menuts, los quals ploms per abus o consuetut corrupte se despenen per les plasses en cambi de la moneda corre en lo present regne, per raho dels quals ploms es vingut a noticia dels mags. Jurats que essent aquells crescuts en tanta summa o augmentats que no sols en la present ciutat pero encare per les parts foranes y viles los qui tenen robes y virtualles pera vendre no volen pendre aquells en loch de la dita moneda, y axi dits ploms desreputen lo present regne a respecta dels foresters y donen gran suspita que alguns ne poran fabricar y desprendre aquells com se fa y seria en gran dany y frau de la cosa publica; y son vuy en major summa que sien stats may y se abusa de aquells. Y com, Senyor molt illustre, dits ploms no sien inventats ni fabricats sino per donar y repartir entre dits religiosos y ecclesiastichs y no per desprendre aquells en lo que compren ni per les plasses, per tant et alias los mags. Jurats humilment exposant les sobre dites coses a V. I. S. lo supliquen sia servit proveir de remey de justicia, de manera que dits ploms no s puguen desnedre ni de aquells se puga comprar cosa alguna en cambi de les monedes reals y universals corren en lo present regne. Que licet etc.

Altissimus etc.

Orlandis, adtus. un.

Suplicació dels Jurats al lochtinet
presentada a 28 desembre 1580.

Lib. de suplicacions.

E. DE K. A.

16 setembre 1636

Are obin queus denuncian y fan saber de part del ilustrisim señor don Alfonso de Cardona y Borja, Cavaller del orde y milicia de Calatrava, señor de la vila y baronia del Castell nou, gentil home per boca de sa majestad y de son reyal Consell, lloch y capita general per dita sa magestad en lo prnt. regne de Mallorca e illas aquelles adjacents: que son de algun temps en esta part, en lo comersi del present regne se admeten los ploms que s fan en las iglesias pel senyal tant solament entre los eclesiastichs, lo que nos deu premetre per esser contra regalias de sa majestat, a qui sols toca fundir moneda y aquella es la corrent en sos reynes; per aso su Sria. ilma. insiguint la deliberasio en lo reyal Consel sobre de aso presa a suplicasio dels Mag. señors jurats del present regne, estatuex, ordena y mana a tothom generalment que despues de la publicasio de la present crida en avant no sia persona alguna, de qualsevol gran condisio e stament sia, que en sos comersos gos ni presumesca admetre ni rebre los dits ploms sino la moneda tan solament, sot pena de perdre los dits ploms y tres tants demes dels quels sera trobat en llur poder, asenyalantlos que de present tener 3 dies presisos y perentoris, contadors desde la publicacio de las presents en auant, per anar a les iglesias pera canviar y desferse de dits ploms; y porque les susdites coses vingan a notisia de tots i ningu puga ignoransia atlegar, mana les presents publicades per los llocs acustumats de la present ciutat y de la de Alcudia y demes viles y perroquies foranes. Dat. en Mallorca a 16 de Setembre 1636.

Don Alonso de Cardona
E. P.

CATALEG

Hem construït el següent catàleg prenent un exemple de cada un dels tipus bàsics de la col·lecció Colomines i prescindint d'aquells exemplars que només es diferencien per ésser de diferent motlle. Així hem reproduït i relacionat 75 dels 121 ploms de què consta la col·lecció esmentada, afegint per a cada parròquia les dades de valor, temps de circulació, patrons de la parròquia, etc., que Colomines havia pogut recollir.

D'altra banda disposem d'una llista confeccionada pel mateix autor, on hi consten les esglésies de Mallorca de les que encara no es coneixen ploms, juntament amb indicacions sobre el patró i l'heràldica de cada vila, a fi de facilitar-ne la classificació si un dia apareixen. Es la que donem a continuació.

ESGLÉSIES DE LES QUE DESCONEIXEM ELS PLOMS

ALGAIDA — S. Pere i S. Pau

Castell. Dalt dels merlets escut català que sostenen dos lleons i corona reial. Plat curull de fruita.

ANDRATX — S. Bertomeu

Sol.

BANYALBUFAR	Escut barrat voltat de set estels.
BUGER	Canelobre amb espelma encesa.
BUNYOLA — Sta. Maria	Tres prismes units i al damunt escut coronat.
CAPDEPERA — S. Bertomeu	Castell.
CONSELL	
COSTITX — Sta. Maria	Muntanya coronada amb una creu.
DEIA — S. Juan	DEI i creu dalt i baix.
ESCORCA	Compàs obert.
ESPORLES — S. Pere	Tiara, claus i barres.
ESTELLENCs — S. Joan	Arbre.
FORNALUTX	Torre amb lleons i paret.
LLORET DE VISTA ALEGRE	
LLOSETA — Sta. Maria	Drac alat.
LLUBÍ — S. Feliu	Dalt, castell. Baix, llop.
MANCOR	
MARIA DE LA SALUT	Nom de Maria coronat.
MARRATXI — S. Marsal	Dos peixos i cinc pans.
PUIGPUNYENT — N. D. Consolació	Puig amb arbre damunt.
SES SALINES	
SANT JOAN	Anyell amb la creu.
SANT LLORENÇ DES CARDASSAR	
SANTA EUGENIA	Torre i barres.
SANTA MARGARIDA	Coloma amb una creu dalt.
SANTA MARIA DEL CAMÍ	A dalt imatge de Maria. A baix, barres.
SINEU — N. S. dels Angels	Partit: a esquerra pa i a dreta barres.
SON CERVERA	Arbre.
VALLDEMOSA — S. Bertomeu	Vall i barres.
VILAFRANCA DE BONANY — S. Agustí	Portal de vila.

Dubtoses: ARIANY; CAIMARI; ESTABLIMENTS (Braç amb espasa); PINA.

Catàleg dels ploms coneguts: A les làmines hi podem veure els diferents ploms numerats correlativament. Dalt del primer plom d'una parròquia hi hem indicat el nom; els que segueixen, fins a trobar un altre nom corresponen a la mateixa parròquia. En les descripcions afegirem les dades recollides per a cada poble. L'iconografia, com podem veure, fa referència gairebé sempre al patró de la parròquia i a l'heràldica de la vila. Les peces pertanyen al Gabinet Numismàtic de Catalunya.¹⁴

ALARÓ. Sant Roc i Sant Jaume

- 1 — A/ Ala. Cercle (15)
R/ Torra, Cercle.

GNC n.º 72 Diàm.: 16 mm.

ALCÚDIA. S. Jaume

- 2 — A/ Castell. Doble cercle lineal.
R/ Creu, Doble cercle lineal.

GNC n.º 80 Diàm.: 19 mm.

ARTA. Assumpta i Sant Salvador

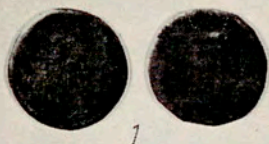
- 3 — A/ Castell. Sota: 1681. Cercle de punts.

14. Per a cada exemplar descrit indiquem amb l'abreviatura GNC el número que i correspon del conjunt de la col·lecció Colomines, en el Gabinet Numismàtic de Catalunya.

15. Excepte per a Sóller, en el recull de Bonet no hi consta descripció. L'hem fet a partir de les fotografies, amb evident risc però d'algun error.

- R/ Imatge. Cercle de punts. GNC n.º 35 Diàm.: 15 mm.
Se'n conservava el motlle i la bossa de badana.
- BINISSALEM. Sant Jaume**
- 4 — A/ Imatge de braços oberts sobre boira. Triple cercle.
R/ Petxina. Triple cercle. GNC n.º 78 Diàm.: 17 mm.
- CALVIA. Sant Joan**
- 5 — A/ Sant dret amb bastó. Cercle de punts.
R/ Creu llatina. Cercle de punts. GNC n.º 36 Diàm.: 18 mm.
- 6 — A/ Anyell? i creu doble. Cercle de punts.
R/ Creu llatina. Cercle de punts. GNC n. 38 Diàm.: 16 mm.
D'aquest darrer n'hi ha de dos encunys diferents.
- CAMPANET. Sant Miquel**
- 7 — A/ Campana. Cercle lineal.
R/ Balances. Cercle lineal. GNC n.º 85 Diàm.: 14 mm.
- CAMPOS. Sant Julià**
- 8 — A/ Sant dret amb bàcul. Cercles de punts i lineal. Als costats: S.I-VLIA.
R/ Os passant. Dalt tres punts. Cercles id. GNC n.º 13 Diàm.: 19 mm.
- 9 — A/ Com l'anterior.
R/ Com l'anterior. GNC n.º 93 Diàm.: 16 mm.
Del n.º 8 hi ha dos encunys diferents. Del n.º 9, tres.
La gran valia mig sou. La petita un dobler.
Varen ésser retirat el 1899.
- FELANITX. Sant Agustí**
- 10 — A/ Copó i hòstia. Cercle de punts.
R/ Creu llatina. Cercle de punts. GNC n. 33 Diàm.: 14 mm.
- 11 — A/ Calze i hòstia. Ornaments als costats. Doble cercle lineal.
R/ Creu trebolada. Punts als espais. Cercles id. GNC n.º 34 Diàm.: 14 mm.
- 12 — A/ Copó gran (?).
R/ Creu. GNC n.º 77 Diàm.: 17 mm.
Del n.º 10 en coneixem 5 encunys (pel ramell que descriurem al final deuen ésser 6). Del n.º 11, quatre encunys.
- INCA. Sant Abdó i Sant Senent.**
- 13 — A/ Gos passant a esquerra. sobre escut barrat en cairó. Cercle lineal.
R/ IHS. Dalt omega, baix ornament. Cercle de punts. GNC n.º 6 Diàm.: 17 mm.
- 14 — A/ Com l'anterior.
R/ IHS. Dalt omega, a baix estrella. Doble cercle. GNC n.º 7 Diàm.: 17 mm.
- 15 — A/ Figura asseguda (?).
R/ Gos (?) a drta. Dues línies dalt. 9 sota. GNC n.º 8 Diàm.: 18 mm.
- LLUCMAJOR. Sant Miquel**
- 16 — A/ Mà sostenint ciri. Al voltant: LLV-MMAIOR 17-39. Triple cercle, dins de punts.
R/ Àngel amb balances punxant drac. Cercles id. GNC n.º 28 Diàm.: 21 mm.

ALARÓ

ALCÚDIA

ARTÀ

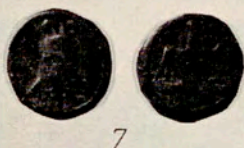
BINISALEM

CALVIÀ

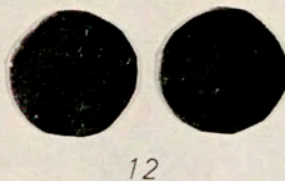
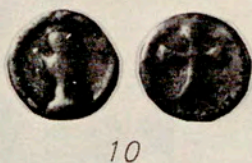
CAMPANET

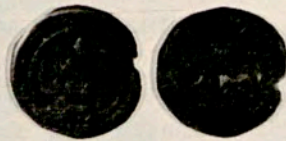
CAMPOS

FELANITX

INCA

- 17 — Com l'anterior. Un forat al centre GNC n.º 26 Diàm.: 21 mm.
 18 — Descripció com l'anterior GNC n.º 29 Diàm.: 17 mm.
 19 — Com l'anterior. Un forat al centre. GNC n.º 27 Diàm.: 17 mm.
 Coneixem quatre encunys diferents.
 El gran valia 3 ptes. sense forat i 1 pta. amb forat. El petit 10 cèntims sense forat i 2 cèntims i mig amb forat.

MANACOR. Sant Jaume.

- 20 — A/ El sant a esquerra amb bastó i carbassa. Al costats M-A. Triple cercle.
 R/ Mà prenent cor. Als costats A-q. Sota OR. Cercle íd.
 GNC n.º 9 Diàm.: 20 mm.
 21 — Descripció com l'anterior GNC n.º 10 Diàm.: 15 mm.

MONTUÏRI. Assumpta

- 22 — A/ En el camp 18, sota B, dalt llir. Orla de punts, de llirs i lineal.
 R/ Puig cimant de llir. Orles de punts i lineal. GNC n.º 21 Diàm.: 25 mm.
 23 — Com l'anterior, però sota del 18, una C. GNC n.º 97 Diàm.: 25 mm.
 24 — Semblant a l'anterior. En el camp de l'A/ un 6. GNC n.º 22 Diàm.: 20 mm.
 25 — A/ Puig cimant de llir. Cercle de punts i lineal.
 R/ Creu d'extrems ornats i punts. Dos c. lineals.
 GNC n.º 24 Diàm.: 17 mm.
 26 — Semblant a l'anterior. Diferent dibuix i sense punts al R/.
 GNC 23 Diàm.: 16 mm.
 Coneixem 2 encunys del 22,2 del 23,3 del 24,4 del 25 i 5 del 26.

MURO. Sant Joan

- 27 — A/ Muralla amb porta. Dalt 12. Cercle de punts.
 R/ Agnus Dei. Cercles linials i de punts. GNC n.º 11 Diàm.: 21 mm.
 28 — Semblant a l'anterior, sense el n.º 12 a l'A/ GNC n.º 12 Diàm.: 18 mm.

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de La Sang

- 29 — A/ Cinc esquitxos de sang. Doble cercle de punts.
 R/ Creu cantonada de punts. Cercle íd. GNC n.º 59 Diàm.: 15 mm.
 Tres encunys diferents.

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de Sant Jaume

- 30 — A/ El sant, dret, amb bastó i carbassa. Cercle lineal.
 R/ Petxina (?) entre S-I. Dalt i baix, estrella. Cercle íd.
 GNC n.º 60 Diàm.: 17 mm.
 31 — Semblant a l'anterior. GNC n.º 61 Diàm.: 15 mm.
 32 — A/ El sant, com en les anteriors. Cercle lineal.
 R/ Creu de S. Jaume entre petxines. CNC n.º 62 Plom ovalat: 18 x 15 mm.

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de S. Miquel

- 33 — A/ El sant punxant el drac i portant unes balances. Cercles de punts i lineal.
 R/ IHS, dalt creu, baix tres fulles. Tres cercles.
 GNC n.º 66 Diàm.: 17 mm.
 34 — A/ SM. Cercle lineal.
 R/ 3. Cercle linial. GNC n.º 67 Diàm.: 18 mm.
 35 — Com l'anterior. Marques en angle A/ i R/ GNC n.º 68 Diàm.: 18 mm.
 Del n.º 33 hi ha tres encunys. La marca de la 35 era per canviar el valor. Llibre de determinacions del R. Comú de St. Miquel de 1716; 25 de gener de 1743: «Que lo bosser reparteixi els tres ploms al Ofici Matinal i al Major i al vespre dos, que és la distribució acostumada.»

LLUCMAJOR

16

17

18

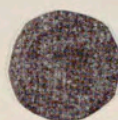
MANACOR

19

20

21

MONTUÏRI

22

23

24

MURO

25

26

27

PALMA - La Sang

28

29

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de S. Nicolau.

- 36 — A/ Mitra (?) amb punts. Doble cercle de punts.
 R/ Tres pans en triangle. Cercles íd. GNC n.º 70 Diàm.: 16 mm.
 Dos encunys diferents.

CIUTAT DE PALMA. Sant Pere i Sant Bernat, confraria de la Seu

- 37 — A/ Sant entre dues flors. Doble cercle de punts.
 R/ Sant entre S-B. Cercles íd. GNC n.º 55 Diàm.: 17 mm.

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de la Santa Creu

- 38 — A/ Verge amb nen (?). Doble cercle lineal.
 R/ Creu llatina amb raig. Cercles punts i lineal. GNC n.º 64 Diàm.: 19 mm.
- 39 — A/ Imatge semblant a l'anterior. Triple cercle.
 R/ Creu. Doble cercle de punts. GNC n.º 63 Diàm.: 17 mm.
 Del n.º 39 n'hi ha dos encunys diferents.

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de Sta. Margarida

- 40 — A/ MG, a sobre A.
 R/ IHS, a sobre omega. GNC n.º 79 Diàm.: 17 mm.

CIUTAT DE PALMA. Parròquia de Sta. Eulàlia

- 41 — A/ La santa amb la creu i palma. Triple cercle.
 R/ M gòtica coronada. Cercles íd. GNC n.º 52 Diàm.: 16,5 mm.
 Valia un cèntim d'escut. Existeix un altre plom més petit.

CIUTAT DE PALMA. La Seu

- 42 — A/ IHS. Dalt, omega. Doble cercle de punts.
 R/ M gòtica coronada. Cercles íd. GNC n.º 52 Diàm.: 16,5 mm.
- 43 — Semblant a l'anterior, diferent dibuix. GNC n.º 53 Diàm.: 15 mm.
- 44 — A/ XPS. Dalt, omega. Cercles de punts i lineal.
 R/ Creu acabant en tres punxes. Cercle de punts. GNC n.º 49 Diàm.: 14 mm.
- 45 — Semblant a l'anterior. Cercles lineals. Punts al R/. GNC n.º 41 Diàm.: 14 mm.
- 46 — Semblant a la 44. Ornaments sota XPS de l'A/. GNC n.º 50 Diàm.: 14 mm.
- 47 — Semblant a la 45. GNC n.º 54 Diàm.: 13 mm.
- 48 — A/ estrella) PRESENTE. Dues orles lineals i una ratllada.
 R/ Exactament igual. GNC n.º 56 Diàm.: 21 mm.
 Aquest darrer senyal és fet de metall blanc.
 Del n.º 42 hi ha dos encunys; del 43, un; del 44, dos; del 45, 7; del 46, 47 i 48, 1.

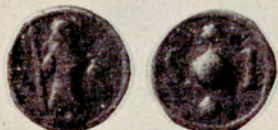
PETRA. Sant Pere

- 49 — A/ El sant, dret, amb una clau a la mà. Cercle de punts.
 R/ Creu. Als espais: 1683. Cercle de punts. GNC n.º 86 Diàm.: 17 mm.
- 50 — A/ Claus creuades i enllaçades. Anell dalt. Cercle de punts.
 R/ Com l'anterior. GNC n.º 87 Diàm.: 13 mm.
 L'any 1889 ingressà el motlle a l'Arqueològica Lulliana.

SA POBLA. Sant Antoni Abat

- 51 — A/ Griu a dreta. Cercle linial.
 R/ T. Cercle linial. GNC n.º 39 Diàm.: 16 mm.
- 52 — Semblant a l'anterior. Cercles de punts. GNC n.º 40 Diàm.: 17 mm.

PALMA - S. Jaume

30

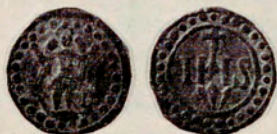

31

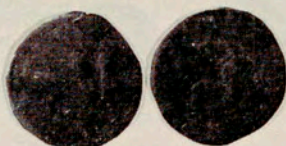

32

PALMA - S. Miquel

33

34

35

P. - S. Nicolau

36

P. - C. de la SEU

37

P. - Santa Creu

38

P.-S. Margarida

39

40

P.-S. Eulàlia

41

PALMA - La Seu

42

43

44

PALMA - La Seu (cont.)

45

46

47

PETRA

48

49

50

SA POBLA

51

52

POLLENÇA

53

54

55

56

57

58

58 A

POLLENÇA. N. S. dels Àngels

- 53 — A/ Verge entre dos àngels. Cercle lineal.
R/ Ocell. Dalt creu. Doble cercle lineal. GNC n.º 16 Diàm.: 21 mm.
- 54 — A/ Monograma MA. Cercle de punts.
R/ Creu. Als espais; BOS C. Cercle de punts.
GNC n.º 17 Diàm.: 20 mm.
- 55 — Semblant a l'anterior. GNC n.º 18 Diàm.: 15,5 mm.
- 56 — A/ Imatge. Cercle de punts.
R/ Creu-Al segon camp P al revés o q. Cerc. punts.
GNC n.º 15 Diàm.: 16 mm.
- 57 — Com la anterior sense la P del R/ GNC n.º 20 Diàm.: 16 mm.
- 58 — A/ Anagrama ARNESI (?). Cercle linial
R/ Ocell. Cercle linial. GNC n.º 19 Diàm.: 14 mm.
- Vegeu, pera major claretat la fotografia d'una empremta d'aquesta peça, en la làmina i amb el núm. 58 A.
De la 56 i de la 57 se'n coneixen dos encunys.

PORRERES. Santa Creu i N. D. de la Consolació.

- 59 — A/ Palmera. Cercle de punts.
R/ Tres pans en triangle. Cercle de punts. GNC n.º 1 Diàm.: 26 mm.
- 60 — Semblant a l'anterior. Un pa sol al R/. GNC n.º 2 Diàm.: 21 mm.
- 61 — A/ Dues figures; l'una porta un pal, l'altra una copa. Cercle lineal.
R/ A sobre palmera. Cercle linial. GNC n.º 3 Diàm.: 18 mm.
- 62 — A/ Com l'anterior.
R/ Palmera entre dos ànecs. Cercle linial. GNC n.º 4 Diàm.: 18 mm.
- 63 — A/ Imatge. Cercle lineal. GNC n.º 5 Diàm.: 15 mm.
- R/ Creu llatina. Cercle lineal.
Dades del rector de Parròies l'any 1916; 1 doble = 2 cèntims, 3 sous = 50 cent.
Escut i ensenya de 1 sou i de 3 sous.

SANTANYÍ. Sant Andreu

- 64 — A/ Creu del sant entre S-A. Flor (?) baix. Cercle triple, al mig linial.
R/ — Agnus Dei. Triple cercle íd. GNC n.º 71 Diàm.: 19 mm.
- 65 — Semblant a l'anterior GNC n.º 72 Diàm.: 15 mm.
- 66 — A/ S i A superposades. Doble cercle lineal.
R/ Creu. Cercle lineal. GNC n.º 73 Diàm.: 19 mm.
- 67 — Semblant a l'anterior. GNC n.º 75 Diàm.: 14 mm.
- 68 — Com l'anterior. Forat (Inperfecció de fosa?) GNC n.º 76 Diàm.: 14 mm.

SELVA. Sant Llorenç

- 69 — A/ Graella llorejada.
R/ Globus crucífer. Orla de punts GNC n.º 83 Diàm.: 21 mm.
- 70 — Semblant a l'anterior GNC n.º 84 Diàm.: 14 mm.

SENCELLES. Sant Pere

- 71 — A/ El Sant amb tiara i una clau a la mà. Cercle de punts.
R/ Creu llatina. Cercle de punts. GNC n.º 115 Diàm.: 16 mm.
- 72 — Semblant a l'anterior GNC n.º 82 Diàm.: 11 mm.
- Coneixem quatre encunys de la n.º 71 i tres de la 72.

SOLLER. Sant Bartomeu

- 73 — A/ Sant Bartomeu portant fermat amb una cadena el dimoni
R/ Sol radiant entre dos lleons GNC n.º 30 Diàm.: 20 mm.
- 74 — Semblant a l'anterior GNC n.º 31 Diàm.: 15 mm.

PORRERES

59

60

61

62

63

64

65

66

67

SELVA

68

69

70

SENCELLES

71

72

SÓLLER

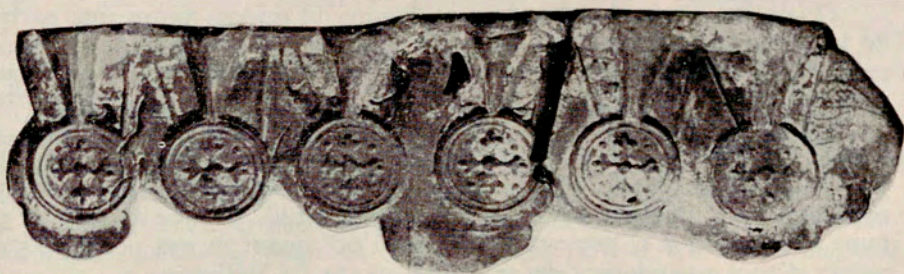
73

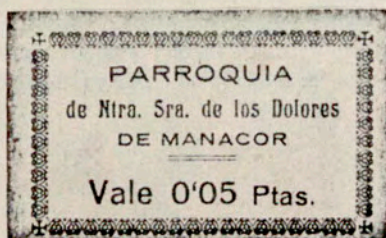
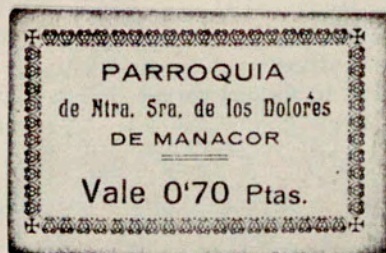
74

75

A - Ram de ploms de Felanitx

- 75 — Semblant als dos anteriors. GNC n.º 32 Diàm.: 13 mm.
 El gran valia quatre cèntims d'escut. El mitjà dos cèntims d'escut. A la parròquia en tenen dels grans i el motlle, en el que s'hi veu l'arbre per a fondre i que consta d'un de gran, tres de mitjans i un de petit.

A la làmina hi podem veure després dels ploms de Sóller un arbre complet de ploms de Felanitx,¹⁶ del tipus n.º 11, tal com devia sortir del motlle un cop fosos. Hi veiem els sis reversos, els embuts per a colar-hi el plom líquid i els «aires» per a facilitar la sortida dels gasos i de l'aire a fi d'evitar les bombolles. Hem observat en alguns ploms una tendència a oxidar-se ràpidament i profunda fins a convertir-se en pols; aquest fet l'hem observat només en ploms que tenien l'aspecte de no haver circulat, el que feia suposar a un conegut col·leccionista barceloní si es tractaria de ploms fets actualment, aprofitant l'existència d'alguns motlles. És possible que els ploms d'època fossin fets no de plom pur sinó d'algun aliatge que els protegís de l'oxidació, precaució que no haurien pres els actuals falsadors.

Finalment, al final de la darrera làmina hi podem veure uns cartronets de la parròquia de Manacor. Ignorem si són un substitutiu dels ploms o si més aviat servirien per a fer almoines als pobres, semblant als petits papers per a beneficència que trobà Jaume Lladó a l'arxiu de la vila d'Alaró.¹⁷

Els ploms que hem descrit son gairebé tots inèdits. En el treball, abans citat de P. Blanco hi trobem els dibuixos dels ploms núms. 2, 13, 24, 29, 36, 40, 47 i 50. Fora d'això i d'algun exemplar escadusser en alguna subhasta, no coneixem cap altre publicació que en reproduïxi. Bé que no esgota pas el tema, esperem que el present treball sigui útil quant menys per a poder classificar d'aquí en endavant els senyals o ploms de Mallorca.

16. Fou subhastat al Cercle Filatèlic i Numismàtic, del catàleg del qual n'hem tret la fotografia. 17 i 19 de juny de 1972. Núm. 1012.

17. *Op. cit.*, p. 33.